

Mindenkinek kijár a végtisztesség

Tíz éve temetetlenül...

Több mint tíz esztendeje fekszik egy csecsemő holtteste a SZTE Igazságügyi Orvostani Intézetnek hűtőkamrájában. Az elhunyt gyermek szülei és az önkormányzat között azóta zajlik jogvita arról, ki fedezze a temetés költségeit. Az intézet munkatársai számtalan alkalommal találkoznak hasonló problémával, hiszen évi háromszáz, itt vizsgált holttest közül százat a jogszabályban megállapított határidőnél hosszabb ideig kell hűteni, mert különböző okokból nem lehet elhamvasztástani vagy eltemetni őket – tudtuk meg dr. Mojzes László egyetemi docens, igazságügyi orvosszakértőtől.

Egyes rendelkezések szerint 72 órán belül el kell temetni a holttesteket, míg más jogszabályok 90 napos határidővel számolnak. Az ide vonatkozó szabályok nincsenek összhangban egymással, a Szegedi Tudományegyetem Igazságügyi Orvostani Intézetére számára pedig rendkívüli nehézséget jelent a temetek hosszú ideig tartó hűtésének költség-átvállalása, melyet általában senki – sem az önkormányzat, sem a hozzátartozó – nem akar, vagy nem tud megfizetni – hangsúlyozta dr. Mojzes László docens. Ráadásul ha az egyetem mégis megkapja a holttestek tárolási költségének ellenértékét, az valahogy elvész az universitason belül, s a pénz nem az igazságügyi orvostani intézetbe kerül. Pedig a hosszú ideig tartó hűtésből adódó rezsiköltségek elérik a havi több százezer forintot.

Ki halt meg?

Az igazságügyi orvostanra a rendkívüli körülmények között elhunytak kerülnek. Olyanok, akik élet elleni bűncselekmények áldozatai, vagy hirtelen, orvosilag nem ismert körülmények között lettek haláluk. De itt vizsgálják meg azokat a holttesteket is, akiknek ha-

Dr. Mojzes László csak az ajtót mutathatta meg, amely mögött a hűtőkamrában nyolc holttest vár a végtisztességre. (Fotó: Miskolczi Róbert)

lálához véltetőleg „vitattott orvosi tevékenység” járult hozzá, s az ismeretlen személyazonosságú – legtöbbször vízbe fült vagy megfagyott – emberek tetemeit is ide hozzák. Éppen ezért van rendkívül nehéz helyzetben az intézet, hiszen az ismeretlen személyazonosságát kiderítve sem könnyű olyan hozzátartozót találni, aki vállalja a temetés költségeit. Ha a rendőrség nem talál ilyet, akkor az önkormányzatnak kell elvégeznie a köztemetést. A jogszabály szerint annak az önkormányzatnak, amelynek területén az elhunyt ál-

landó lakcímmel rendelkezik. De ezt egy ismeretlen személyazonosságú elhunyt esetén lehetetlen megállapítani. A rendelkezések kimondják: ilyen esetben az az önkormányzat fizeti a temetést, ahol a halál bekövetkezett. Egy vízbe fulladt emberrel azonban ez sem állapítható meg könnyen. A harmadik lehetőség: fizessen az az önkormányzat, ahol a holttestet megtalálták. Gyakran előfordul tehát, hogy az elhunytakat hosszú ideig kell tárolni a jogi procedúra lefolytatása alatt, mielőtt megkaphatnák a végtisztességet.

Kilencven nap a hűtőkamrában

A rendőrség szükség esetén elrendelheti – minthogy minden, az igazságügyi orvostanra kerülő holttest boncolását is a rendőrség írja elő –, hogy a temeteket az egészségügyi törvényben megállapított 72 óránál tovább tárolják. Az intézet harminc napot kap a vizsgálatok elvégzésére. Ezután, ha szükséges, a rendőrség további harminc napra előírhatja a holttest tárolását, amíg például a vizsgálat eredménye alapján megpróbálják megállapítani személyazonosságát. És ez-

után újabb harminc nap következhet, amely alatt a hozzátartozókat kereshetik. (Egy miniszteri rendelet szerint két hétig, az államigazgatási előírások alapján harminc napig lehet egy holttestet tárolni, mielőtt határidőn túl tárolniuk, és ennek költségeit nem fizetik meg számukra. Az orvosok és munkatársaik rendkívül nehéz körülmények között dolgoznak, s a halottak méltóságát is sérül az itt uralkodó állapotok miatt. A társadalombiztosítás számára az utolsó feladat egy elhunyt biztosítottal kapcsolatban, hogy holtját nyilvánítsák

köztemetések elvégzésére sincs külön kerete. Holott csak Deszken – ahol a tüdőkörházban számos, állandó lakcímmel és hozzátartozóval nem rendelkező beteget kezelnek – tavaly 11 halottat kellett eltemetni a település költségvetéséből.

Erőszakos halállal elhunytak esetében további nehézséget jelent, hogy ilyen esetben tilos a tetemek elhamvasztása. Esetleges fölmerülő kérdéseket ugyanis később, a temetett holttest exhumálás utáni vizsgálatával is lehet tisztázni, míg a hamvasztást követően ez már nem lehetséges. A hamvasztás költsége azonban harmada a testtemetésének. Ki fizesse a különbözetet, ha a hozzátartozó nem vállalja magára a többletköltséget? – teszi föl a kérdést dr. Mojzes László. A kérdések sora azonban hosszú. Mert mi van például, ha kiderül: az elhunyt külföldi állampolgár? Az egyetem ugyanis nem állhat jogviszonyban egy külföldi önkormányzattal, így végképp nincs, aki a tetem tárolási költségeit megfizesse. Hacsak külügyi kapcsolatok révén, az adott konzulátuson keresztül nem sikerül rendezni a költségeket. Ennek feltétele azonban, hogy a boncolást követően sikerül megállapítani az elhalt nevét, s állampolgárságát.

Alagsori séta

Az igazságügyi orvostani intézet gondjai azonban nem merülnek ki abban, hogy évente száz holttestet kell a megszabott határidőn túl tárolniuk, és ennek költségeit nem fizetik meg számukra. Az orvosok és munkatársaik rendkívül nehéz körülmények között dolgoznak, s a halottak méltóságát is sérül az itt uralkodó állapotok miatt.

A társadalombiztosítás számára az utolsó feladat egy elhunyt biztosítottal kapcsolatban, hogy holtját nyilvánítsák

és érvénytelenítsék a tb-kártyáját – mondja dr. Mojzes László, miközben végigvezet bennünket a boncterembe. Mint mondja, nem szívesen visz le bennünket az alagsorba, ahol méltatlan körülmények között tárolják a testeket. A nehéz szagú boncteremből egy liftbe vezet az út. A felvonó kialakítása a laikus számára is árulkodik: úgy tervezték, hogy könnyen be- és kigördülhessen a pléhtetejű kerek kocsi. A lift zökkenve áll meg az alagsorban, kilépni csak a fejünket lehajtva lehet. A hosszú folyosó boltozata alacsony, csövek szaladnak a plafonon a hűtőkamra irányába. Csak két-rét görnyedve mehetünk: így tolják maguk előtt a kocsikat a boncmesterek is. Mielőtt elérnénk az ajtót, amely mögött a temeteket hűtik, Mojzes doktor egy lépcsőhöz vezet bennünket, mely az udvarra visz. Ez az intézet „halottbemutatóhelyisége”. A felső grádicsokról nézhetnek be a pincébe a hozzátartozók. A keskeny nyíláshoz tolják a kocsikat, s fentről letekintve azonosíthatják rokonai, ismerősei az elhunytat, akit ilyen alkalmakra fehér lepedővel takarnak le. (Az intézet számára a lepedők biztosítása is komoly anyagi nehézségekbe ütközik...) Olykor itt, a folyosón kell boncolniuk a már oszlásnak indult tetemet, amelyeket nem vihetnek föl a boncterembe.

A hűtőkamra ajtaját nem nyithatjuk ki. Bent ugyanis csak két tetem befogadására alkalmas zárt hűtő van. A másik nyolc holttest a négy fokos hőmérsékletű kamrába gurított kocson hever, fekete fóliával befödve.

Az enyészett alagsori birodalmából szinte megkönnyebülten lépünk a boncterembe. Dr. Mojzes László fertőtlenítővel nedves kezét törja szét, amikor a megoldás lehetőségeiről kérdezem. Az intézetnek évente mindössze néhány millió forintból kell megvennie a működéséhez szükséges anyagokat a WC-papírtól a gumikesztyűig. Ameddig ez így lesz, nem sok esély van az igazságügyi orvostan uralkodó állapotok magváltoztatására.

Kéri Barnabás

Közel három éve barátkozik egymással Domaszék és Lövete. A Székelyudvarhelyhez közeli erdélyi települése mintegy 3200-an élnek. A majdnem száz százalékban magyar ajkú faluban az utóbbi időben egyre több a munkanélküli. A szomszédos nagyobb településeken sorra zárnak be a gyárak, így szinte a lövétei családoknál a nagyszülők nyugdíja az egyetlen pénzforrás.

Huszonnégy fős domaszéki küldöttség járt nemrég a Hargitán. Az alföldi község 1998 óta tart fent testvérelépési kapcsolatot Lövétével. Domaszék polgármestere, Börcsök Lajos, illetve Bába Karola ifjúsági referens és Szász Ferdinánd vállalkozó rövid látogatást tett a faluban.

– A székelyudvarhelyi Bartók Lajosnak köszönhetjük, hogy három évvel ezelőtt kapcsolatba kerültünk Domaszékkal – mondta Balázs István lövétei polgármester. Az erdélyi településen közel 3200 laknak. A három román rendőrt leszámítva, mindenki magyar. A falu főntartó ereje a nyugdíjasok, ugyanis az aktív keresők többsége munkanélküli. A szomszédos Szentegyháza, a vasgyárban kétszáz lövétei keresi meg a kenyérré válót. Csíkszeredára is járnak néhányan, de ott is hal-

Csak a kályhába van mit aprítani Lövétén

Szerényen élnek a Hargita lábánál

Temetésről igyekeznek hazafelé az idős lövéteiek. (Fotó: Gyenes Kálmán)

doklik a könnyűipar, egyedül a varrodában dolgozik egy pár asszony. A középkorú férfiak helyett így a hölgyek és a nyugdíjasok lettek a családfenntartók. Az átlagkereset olyan 1,5-2 millió lej, ami 15-20 ezer forintnak felel meg. Egy liter benzin pedig 17 ezer lejbe kerül.

Az önkormányzat semmit sem tud adni azoknak, akik

elvesztették állásukat. A megyei munkatölg maximum kilenc hónapig utal ki segélyt, aztán kifűjt. Ez is közrejátszik abban, hogy folyamatosan fogy a falu. Mindössze 12 egyetemista korú fiatal él itt. Ebben az évben eddig 15 halálözörsre csak két keresztelej jutott. A kevés munkalehetőség miatt többen Magyarországon próbálnak szeren-

cset. A többségük Budapesten és környékén dolgozik. Az otthonmaradottak a földből egészítik ki a kevéske pénzüket. A lövétei határban többnyire krumplit vetnek. Néhány portán bög csak tehén és két-három gazda foglalkozik birkákkal.

A falu infrastruktúrája szegényes. Kétszáz családnál csörög csak a telefon. A derf-

Tanítás után szánkóval csúsznak hazáig a nebulók

tállomás építése félbeszakadt, ugyanis megvonták az állami támogatást. A házaknál fával fűtenek. A község 2500 hektáryi erdejében fenyők, bükkök és cserfák hajladoznak a szélben. A környező településekkel közösen egy részvénytársaságot hoztak létre, hogy gázt vezessenek. Egy magyarországi bank finanszírozná a munkálatokat. A csa-

ládokra is bőven járul az összegből. Nyolc éven keresztül, havonta 5 dollárt kell fizetniük a gázért.

Az iskolások többnyire szánkóval járnak tanításra. Hó is van, meg domb is, nyugodtan lehet csúszkálni. András József igazgató 37 éve tanít a faluban, most készül nyugdíjba. Némi nosztalgiával gondol vissza pályakezdő éveire, hi-

szen akkor 800 nebuló is zajongott a szünetekben, három párhuzamos osztályban folyt a munka évfolyamonként. Ma fele létszámmal apadt az iskola. Sajnos, a fiatalok gyakran célozzák meg a várost, mivel ott könnyebben találnak munkahelyet, mint szülőfalujukban. Persze már Szeredában, vagy Udvarhelyen sem fenékg tejfel, mert ott is sok cég megszűnt az utóbbi 10 esztendőben.

A tantestületben 16 tanár és 10 tanító oktatja a diákokat. Szakos hiány azért így is akad, a földrajzot bányamérnök tanítja, az éneket meg a testnevelő. Azt kérdeztem az igazgatótól, hogyan beszél a román nyelvet az itteni gyerekek. Rosszul – válaszolta András József, itt inkább csak a nyelvtannal foglalkoznak. Ám, ha bekerülnek a középiskolába, és rákényszerítik őket, 2-3 hónap alatt megtanulják a románt is. Mi volt a legkedvesebb élménye a 37 esztendő alatt, faggattam a direktort. Kissé meghatódva válaszolta: a közös, sátoros kirándulások a tanítványokkal.

Lövete egyik nevezetessége a sóskút. A 89 éves György Gábor őri a kutat, ahonnan ingyen vihető a víz. Az 1866-ban épült házikó mélyéből közel nyolcvan százaléknyi sótartalmú víz tör fel. Ezt a vizsót – a helyieket így nevezik – használják a háziasszonyok a főzésnél.

K. T.-V. F. S.